

PUHEENVUORO

Julkisia vai yksityisiä palveluja?

Stakesin tuoreen tutkimuksen mukaan kansalaista yli 90 prosenttia on sitä mieltä, että valtion ja kuntien tulisi tuottaa pääosa sosiaalipalveluista sekä terveyden- ja sairaanhoidosta. Lähes puolet vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, että yksityisiä sosiaali- ja terveysalan palveluksia tulisi lisätä ja yli 60 prosenttia vastaajista on sitä mieltä, että yksityiset palvelut toimivat tehokkaammin kuin vastaavat julkiset palvelut.

Vaikka yksityiset sosiaali- ja terveyspalvelut saavat kannatusta halutaan, että julkisen sektorin rooli pysyy vahvana. Julkinen sektori on Suomessa edelleen ylivoimaisesti merkittävin hyvinvointipalvelujen tuottaja. Julkisesti tuotettujen palvelujen tuottavuus on kuitenkin matala. Tosin kansainvälisessä vertailussa ei tilanne meillä ei ole sen huonompi kuin muuallakaan.

Yksityisten sosiaali- ja terveyspalvelujen

käyttäminen yleistyy ja eniten kunnat käyttävät yksityisiä palveluita hammashoidossa, vanhusten palvelutaloasumisessa ja kotisairaanhoidossa. Yksityiset palvelutuottajat ovat vahvasti mukana myös päivähoiton järjestämisessä. Espoossa päivähoitopalveluista on ulkoistettu kolmasosa, perhe- ja sosiaalipalveluista 25 prosenttia sekä päihde- ja mielenterveyspalveluista 54 prosenttia.

Kunnissa laaditaan laatuksiteereitä palveluiden kilpailuttamiseksi. Yksi suurimmista käytännön ongelmista on se, miten laatu varmistetaan. Hankintalain uudistuksessa terveys- ja sosiaalipuolen kynnysarvoksi tuli 50 000 euroa. On tärkeätä miettiä, miten laatuksiteerit asetetaan ja miten laadun tasoa valvotaan ja epäkohtiin puututaan, jotta kansalaiset saisivat niukkenevista resursseista huolimatta laadullisesti hyvää palvelua. Lisäksi kilpailun toimivuus pitäisi pystyä varmistamaan myös kynnysarvot alittavissa hankinnoissa. Laki julkisista han-

kinnoista pitäisi olla joustavampi ja kuntien joustavaa yhteistoimintaa edistävä.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottaminen on ajautumassa rahoituskriisiin sen lisäksi, että hoiva-alalla on huutava pula ammattitaitoisesta henkilökunnasta. Yli 65-vuotiaiden ikäluokka kasvaa jo seuraavien parin vuosikymmenen aikana maassamme 600 000 hengellä. Vanhuspalveluiden kysyntä tulee kasvamaan rajusti ja julkinen talous on lähes mahdottoman tehtävän edessä pitää talous tasapainossa. Ikä on onneksi yhä vähemmän yhteydessä toimintakykyyn, mistä syystä palvelutarve ei toivottavasti kasva samassa suhteessa kuin ikäihmisten määrä lisääntyy. Meidän pitää aikaisempaa enemmän luoda erilaisia vaihtoehtoja ja räätälöityjä ikäihmisten palveluita, jotta vastataan kansalaisten tarpeisiin.

Vaikka liikunnan ja kulttuurin merkitys ihmisen hyvinvoinnille on tutkimuksin todistettu, määrärahoja erityisesti ikäihmisten palveluista on koko ajan karsittu. Kun kamppaillaan budjettivaroista on tietysti selvää, että ensiksi joudutaan huolehtimaan kaikista lakisääteisistä velvoitteista, jotka kunnille on määrätty, joten hankkeet, jotka perustuvat vapaaehtoisuuteen ja ennakoivaan toimintaan ovat vaarassa karsiutua budjettineuvotteluissa. Ennaltaehkäisevään toimintaa käytettyjen varojen hyötyä on kuitenkin aina vaikea muuttaa tuottavuusluvuiksi mutta selvää on, että sairauden hoitaminen on aina huomattavasti kalliimpaa kuin terveyden hoito.

Meillä jokaisella on kuitenkin ensisijassa vastuu omasta hyvinvoinnistamme. Kodin merkitys on ensisijainen. Elintavat opitaan kotona. Monet sairaudet ovat vahvasti sidoksissa ruokailutottumuksiin. Päiväkodit ja koulut voivat tukea vanhempia terveyskasvatuksessa,

mutta vastuu on silti ensisijassa meillä jokaisella itsellämme.

Muistan kun aikoinaan 60-luvun lopulla olin vaihto-oppilaana USA:ssa ja tutustuin siihen asti tuntemattomaan pizza- ja hampurilaiskulttuuriin. Muistan ihmetelleeni ääneen sikäläisten lasten lihavuutta toteamalla, ettei Suomessa ole lihavia lapsia. Totta se olikin, vaikka lautanen piti syödä tyhjäksi koulun ruokalassa. Kaveria saattoi kyllä auttaa, kuten meillä oli tapana: söin kaverin keitosta hänen inhoamansa läskinpalat. Energiaahan myös kului, oltiinhan liikkuvia ja liikkeessä ollaan edelleen. Olemme itse palvelujen tuottajia ja toteuttajia. Yhteiskunnan tulee kuitenkin tukea ihmisen omien edellytysten ja oman vastuun vahvistamista.

RITVA-LIISA LUOMARANTA

Kirjoittaja on asianajaja ja kaupunginhallituksen jäsen (kok)